

Žďárský srpen před 45 lety

Je středa 21. srpna 1968. Hlásí se okresní rozhlasové studio Hlas nového Žďárka...

Tak se před 45 lety ozývalo ze žďárského drátáku, který tehdy měla připojený většina domácností v centru a okolí, a právě v tyto dny to byl pro lidi jediný spojenec.

Letos 21. srpna si připomeneme 45. výročí okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Málokdo ví, že právě ve Žďáře nad Sázavou vysílal rozhlas jako jeden z posledních v republice. Velké stanice již byly odpojeny.

V roce 1968 byla 21. srpna středa, stejně jako letos. Za mikrofonem seděli tehdy agilní rozhlasáci Luboš a Irena Holoubkovi. Rozhodující dny trávili ve studiu bez přestávky.

Dnes manželé s více jak osmi křížky žijí v Domě klidného stáří ve Žďáře a i nyní atmosféra jejich podkrovního bytu prozrazuje, že jde o redaktoři. Bývalé - to nelze říci. Paní Irena nemůže chybět na žádné kulturní akci, vždy notýskem a tužkou v ruce. Pan Luboš již kvůli oční vadě psát nemůže, ale jeho handicap dokáže vyrovnat právě čilá manželka.

A tak Holoubkovi, oba členové Syndikátu novinářů, nikdy nebudou jako ostatní senioři vyseďávat na lavičce. Vždyť mají tolik práce se zpracováním nahromaděných archivů. Jejich údělem je zůstat „rozhlasáky“ snad až do posledního dechu...

Na můj zvonek u dveří čekali společensky ustrojení s noblesou staré školy. Zatažené závěsy pod střešními okny i ve slunečném dni vytváří příjemný stín. Pokoju vědová pracovní stůl s rozloženými rukopisy, na stěnách rodinné fotografie. Při našem povídání se Holoubkovi vrací v čase o půl století zpět, kdy paní Irena byla krásná žena a pan Luboš redaktor s nadšením pro věc...

Výhody pro noční směny

Luboš začínal jako novinář krajského časopisu v Mladé Boleslavi, pak přesídlil do Prahy, kde se oženil se svou životní láskou (první a poslední, směje se paní Irena). Od dětství měl však potíže s oční tuberkulosou, takže namáhání očí, zejména při nočních korekturách bylo vysilující. „Vital jsem tedy místo v rozhlase, kde se pracuje s mikrofonem a oči si mohou odpočinout,“ ohlíží se dnes bělovlasý muž. Tato práce jej zcela uchvátila a vždy se snažil posluchačům přinášet co nejzajímavější reportáže.

Srpen „68“ ve Žďáře Beseda s pamětníky

Setkání pamětníků a zájemců o žďárské události v srpnu 1968 se uskutečnilo ve středu 28. 8. 2013 od 17 hodin v přednáškovém sále Moučkova domu.

Bývalí žďárští hlasatelé Irena a Luboš Holoubkovi obohatí besedu autentickými nahrávkami srpnových dní před 45 lety z tehdejšího Hlasu nového Žďárka. Nyní je má ve svém archivu Regionální muzeum, které připraví i dobové snímky.

Akce se koná pod záštitou starostky Dagmar Zvěřinové. -lko-

„Protože měl Luboš sociální citění, rozhlasáci ho v jeho 25 letech zvolili předsedou ROH. Prosazoval např. místnosti s provizorním nočním a teplá jídla pro noční směny,“ vzpomíná jeho manželka. Zvýšené investice se ale samozřejmě nelíbily tehdejšímu vedení. Nebylo tedy tak složité „povýšit“ nepohodlného redaktora mimo Prahu. Dostal za úkol zřídit nové krajské rozhlasové studio v Jihlavě. Mladí manželé se třemi školáky se stěhovali.

V jihlavském špalíčku

Redakce začínala zcela od nuly v bývalém Greclu na jihlavském náměstí, dnes tu stojí Prior. Vybudovat krajské vysílání Československého rozhlasu prý bylo velmi náročné.

„A když se nám to podařilo, pozvalo nás vedení podniku Ždas a žďárské radnice do Žďáru, abychom tu založili rozhlas po drátě,“ vzpomíná reportér.

V Československu bylo toto médium zcela nové a síť rozhlasu po drátě byla budována podle sovětského vzoru. Měla zabezpečit nerušené šíření Československého rozhlasu v případě nepřátelského napadení. To se pak skutečně stalo právě za okupace v srpnu 1968...

Žďárský rozhlas dostal kancelář v 1. patře tehdejšího Okresního národního výboru (dnes radnice). Redaktoři zpočátku natáčeli přímo v kanceláři, pak si ale kvůli hlasovým ruchům vymohli přístup do zařízené zvukové kabiny v divadle.

„S vděkem vzpomínáme na technika a pracovníka Ždasu Emanuela Švastala, který pro nás zajišťoval všechny technické věci. S natočenými materiály jsme pak přecházeli na poštu, kde bylo hlídání pracoviště. Pověřená technička totiž měla tu pravomoc rozhlasovou nahrávku vypnout, kdyby se jí něco nezdálo, nebo když zavolali „z vrchu“ během vysílání,“ vysvětluje pan Luboš. Žďáráci spolupracovali s rozhlasem v Brně a Praze, předávali kolegům nejdůležitější zprávy z našeho regionu.

Napjatá situace

„Od poloviny srpna 1968 se politická situace stále horšila a my měli obavy, že asi o vysílání přijdeme. Stačilo nám jednoduše zakázat přístup do pošty,“ líčí reportér.

A pak nastal onen velmi pohnutý den v československé historii. Již v noci z 20. srpna státní rozhlas avizoval, že vojska stojí připravena na hranicích.

Invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa, tzv. Operace Dunaj, byl vojenský vpád vojsk zemí Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem.

„Po čtvrté ráno nás volal soused, ať si pustíme rádio. Praha vysílala, že už od nočních hodin do naší republiky vstupuje armáda. Načej jsem se manželky zeptal, jestli půjde také do rozhlasu. Rozzumějte, měli jsme doma tři školáky a nebylo jednoduché se vydat z bytu,“ připomíná si pan Holoubek. Jeho drobná, ale houževnatá žena tehdy řekla, že půjde.

Z rádia se ozývala střelba

V ranních hodinách Československý rozhlas odvysílal Provolání Všemu lidu ČSSR a později i dramatické scény se střelbou na Vinohradské třídě.

MANŽELÉ Irena a Luboš Holoubkovi. Jejich hlas se šířil éterem při srpnových událostech roku 1968.

Kolem deváté však vysílání umlklo za zvuků střelby sovětské pěchoty.

Rozhlas následně přešel do ilegality a od 11 hodin pokračoval ve štafetovém vysílání zpravodajství o situaci v zemi, kdy se střídávaly hlásila utajená studia po celé zemi.

„Situace se stále horšila a bylo jen otázkou času, kdy odstránou i stanici v Jihlavě. Hrozilo, že nebudeme mít z čeho vysílat,“ ohlíží se reportér. Tehdy mu prý technik Eman Švastal prozradil, že přímo v budově ONV je silný vysílač civilní obrany. Bylo to polovojenské zařízení, které spravovala Lidová milice. „Dodal jsem si tedy odvahy a zavolal do Brna náčelníka LM, zda bychom z tohoto vysílače v budově mohli vysílat. Moje troufalost jej velmi rozčílila. Prý jde o vysílač jen pro mimořádné účely. Odpověděl jsem mu tedy otázkou, zda toto není mimořádná situace, když tu na lidi táhnou armády ze čtyř stran a nevíme, co bude. To nakonec uznal. Ale řekl, že jakmile budou vysílač potřebovat, okamžitě nám jej odeberou,“ vzpomíná.

Vojenská vysílačka

Žďárští rozhlasáci tedy ještě zkusili zavolat vojákům do Prahy, zda by sem neposlali mobilní vysílačku. A spíš počítali s neúspěchem. Bylo 21. srpna těsně před devátou. „Na ministerstvu národní obrany zasedal vojenský štáb a telefon mi vzal mladší důstojník. Prý ať chvíli počkám, že to přednese kolegiu. Během čtyř minut se vrátil zpět a že zrovna řeší, kde jsou ještě hluchá místa, kam se nemohl pražský rozhlas dostat s vysíláním. Slíbili, že během čtyř hodin nejpozději do Žďáru přijede vojenské auto s vysílačem,“ líčí Luboš Holoubek.

„Měli mě vyhledat tři důstojníci v civilu, kterým jsem měl říci heslo, co mi sdělili na vojenském štábu. To heslo si už dnes nepamatuji, ale byla to dvě slova,“ vybavuje si.

Se silným vojenským vysílačem byla již žďárská redakce schopna obsáhnout velké území republiky. Postupující okupační vojska však všechny vysílače likvidovala. „Najednou mám na drátě kolegy z Ostravy, a prý, tohle nám rychle odvyšlejí. Takže náš žďárský vysílač informoval posluchače z Ostravska o pohybu vojsk. Když to slyšely další umlčené redakce, obracely se na nás i se svými informacemi,“ nechává dnes starý pán znovu ožít vypjatým okamžikům. Holoubkovi oceňují od-

vahu telefonistek na meziměstských ústřednách, které na sebe braly velké riziko.

Úzkost matek a prázdné obchody

„Ráno 21. srpna 1968 mělo žďárské vysílání velký význam pro všechny lidi, počínaje maminkami, které nevěděly, zda mají děti odvést do jeslí či škol a jít v této nejistotě do zaměstnání. Lidi vykoupili obchody, nevěděli, co se bude dít,“ líčí situaci paní Irena, která sama nechala doma tři syny.

Reportér se vydal za vedoucími mlékárny a pekárny, aby řekli, jak to bude se zásobováním. „Když nám ti pekaři i na mikrofon slíbili, že budou péci v kteroukoliv dobu a mlékárna řekla, že nezastaví provoz, stejně tak školky i lékaři, bylo to opravdu silné a v té chvíli pro lidi hrozně důležité,“ dodává reportérka.

Následovala velká série dotazů posluchačů, kteří se báli co bude, až sem dorazí armáda. „Tehdy jsem si troufl a zavolal náčelníkovi Sboru národní bezpečnosti, zda by na přání lidí nemohl přijít do rozhlasu a říci, jak bude naše SNB zajišťovat situaci. Musel jsem já za ním a na mikrofon mi řekl pár závažných údajů, které jsem hned po návratu tlumočil do éteru,“ říká. Lidé volali do rozhlasu své poznatky a dotazy. Jeden posluchač od Velké Bíteše říkal, že z vikýře sleduje, jak po silnici na Jihlavu jedou ruské tanky. Také od Svatky volali lidé, že viděli vojáky v lese. „Souběžně jsme sháněli zprávy z centrálních redakcí umlčeného rozhlasu a přebírali informace o tom, co se děje v Moskvě, kam byla vylákána naše vláda,“ přibližuje pan Luboš.

Svoboda se jich nelekne!

Když se reportér dozvěděl, že na jedné faře u Žďáru působí příbuzný prezidenta Svobody, ihned se za ním vydal. Lidé se totiž báli, že prezident selže a neobstojí v té tísní, která byla v Moskvě vystavena naše státní delegace. „Kněz lidem vzkázal, že náš pan prezident je pevný a bát se jich nebude. Že určitě nezradí. A to bylo v tu chvíli pro národ důležité slyšet,“ potvrzuje reportér.

Žďárští rozhlasáci také varovali lidi, ať nic nečiní proti příjíždějícím vojskům, aby nedošlo k masakru. První dva dny kvůli práci skoro nic nejedli. „Nahoře v budově, kde zasedali funkcionáři, bylo vše, ale my chodili na WC pít vodu,“ konstatuje paní Irena.

(Pokračování na str. 19)